

Sundhedsstyrelsens kommentarer til Undersøgelse af befolkningens holdning, viden og adfærd i forhold til seksualitet, seksygdomme og hiv

1	Baggrund for undersøgelsen	1
2	Hiv/aids	2
3	Klamydia	4
4	Præventionsvalg	6
5	Information om sex og seksualitet	8
6	Kommentar	9

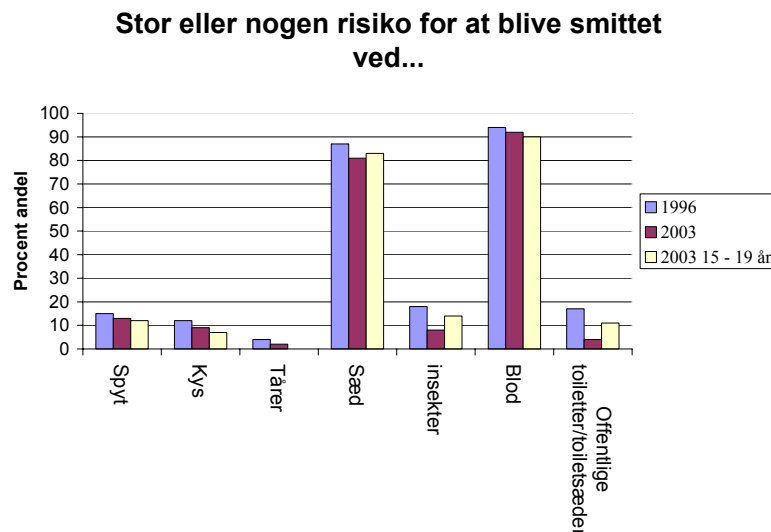
1 Baggrund for undersøgelsen

Sundhedsstyrelsen besluttede i slutningen af 2002 at gennemføre en undersøgelse af befolkningens viden, holdning og adfærd i relation til seksualitet og seksuelt overførbare sygdomme. Formålet med at gennemføre undersøgelsen var, at sikre information om forskellige målgruppers vidensniveau og –behov, som skulle bidrage til at prioritere forebyggelsesindsatsen i forhold til seksuelt overførbare sygdomme, uønsket graviditet og hiv/aids.

Undersøgelsen er den første af sin slags i længere tid. Tidligere, indtil 1996, gennemførte Sundhedsstyrelsen jævnligt undersøgelser om befolkningens viden, holdning og adfærd i forhold til hiv/aids. Men med refokuseringen af hiv/aids forebyggelsesindsatsen i midten af 1990'erne, hvor der blev fokuseret på forebyggelse i høj-risikomiljøer snarere end oplysningskampagner rettet mod befolkningen som helhed, opstod der behov for at følge høj-risiko gruppers viden, holdning og adfærd nøjere. Derudover er der behov for periodisk at vurdere behovet for en bredere oplysningsindsats via undersøgelser som denne.

Undersøgelsen beskriver en række resultater i forhold til seksualitet, hiv/aids, seksygdomme, informationssøgning om seksualitetsemner med mere. Overordnet set, er der imidlertid 3 områder som er særligt interessante i den foreliggende undersøgelse. Det er hiv/aids, klamydia og andre seksygdomme, samt unges præventionsvalg.

Figur 1

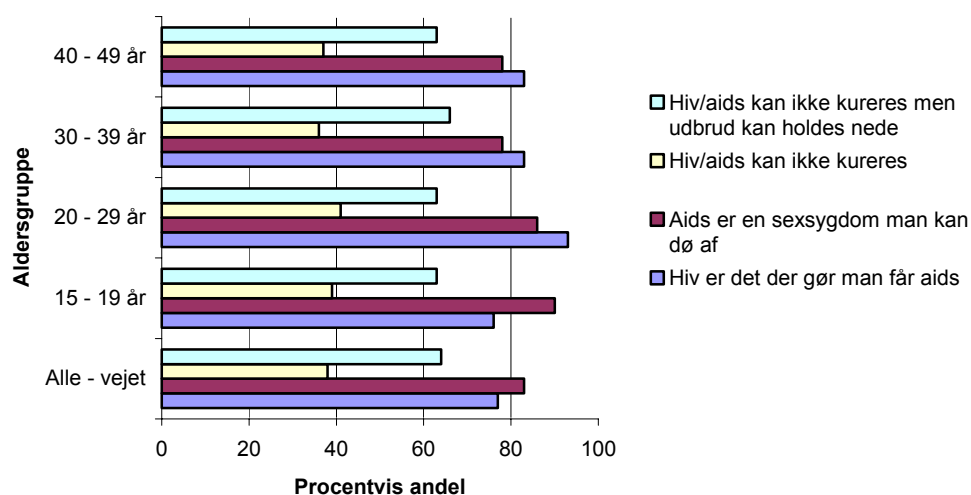
2 Hiv/aids

Oplysningsindsatsen om hiv/aids til befolkningen som helhed, og unge i særdeleshed, har i de sidste 8 år primært været henlagt til seksualundervisningen i folkeskolen, samt initiativer fra frivillige organisationer, såsom Foreningen Sex og Samfund, samt amtslige initiativer og telefon/internet-rådgivningerne aidslinien og sexlinien, mens der ikke har været gennemført store landsdækkende kampagner.

Undersøgelsen viser, at det generelle vidensniveau i befolkningen om hiv/aids fortsat er højt, og nogenlunde på niveau med tilsvarende undersøgelser fra starten af 1990'erne. Således kan det ses, at viden om, at hiv/aids smitter via sæd og blod er lidt mindre i 2003 end i 1996, mens forestillingen om at hiv/aids kan smitte via toiletsæder og insektbid var mere udbredt i 1996 end i 2003.

Undersøgelsen i 2003 spurgte desuden om deltagernes viden om hiv, aids og muligheder for behandling af sygdommen.

Figur 2: Viden om hiv/aids

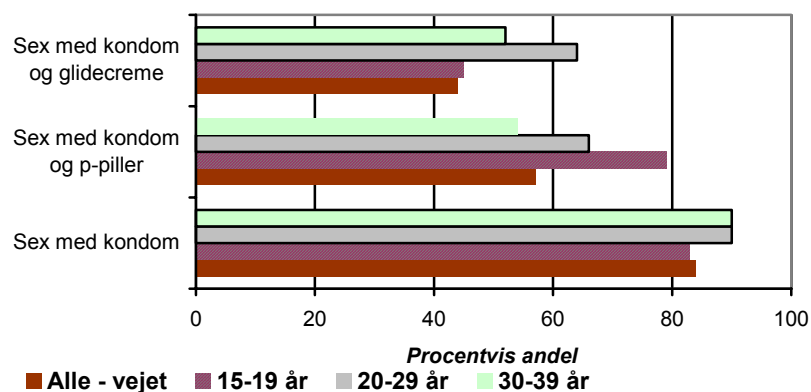

Som det kan ses af figuren, er der cirka 8 ud af 10 der er klar over, at hiv er det der gør, at man får aids, og at aids er en seks sygdom man kan dø af. De 15 - 19 årige er den gruppe, blandt deltagere mellem 15 og 49 år, hvor der er færrest der er klar over at hiv er det der fører til aids. Imidlertid er cirka ni ud af ti unge i aldersgruppen 15-19 år klar over, at aids er en seks sygdom man kan dø af.

Undersøgelsen viser, at de unges vidensniveau generelt er på linie med de ældres, ligesom der ikke er nogen signifikant forskel på de yngste og de ældre aldersgruppers viden om smittemåder og forebyggelse af hiv/aids.

Sikker sex-begrebet, som blev introduceret i forbindelse med 80'ernes store hiv/aids-kampagner, har vist sig at være et begreb som har sat sig fast i bevidstheden. Således ved mere end 8 ud af 10, at sikker sex, er sex med kondom. Det gode kendskab til sikker sex-begrebet, er et godt udgangspunkt for en fortsat forebyggelses indsats imod seks sygdomme og hiv/aids.

Figur 3 "Hvad er sikker sex?"

Overordnet kan man på baggrund af denne undersøgelse konstatere, at:

Det generelle vidensniveau om at aids er en seks sygdom man kan dø af, og at hiv er det der fører til aids, ligger på et højt niveau (cirka 80%).

De 15 – 19 årige er meget vidende om hiv/aids smitteveje og forebyggelse.

Der er et relativt højt vidensniveau om at sikker sex, er sex med kondom (mere end 80%)

3 Klamydia

Klamydia er en af de mest udbredte sexsygdomme, med mellem 15.000 og 25.000 nye tilfælde om året. Sygdommen er særligt udbredt blandt unge, hvor undersøgelser tidligere har vist at mellem 5 og 10 % er smittet med klamydia. Ofte forløber sygdommen uden symptomer eller komplikationer. Imidlertid kan klamydia-infektion bl.a. medføre underlivsbetændelse og barnløshed blandt kvinder. Af en medicinsk teknologivurdering af klamydia-screening fra 2002 fremgår det, at klamydia årligt er skyld i

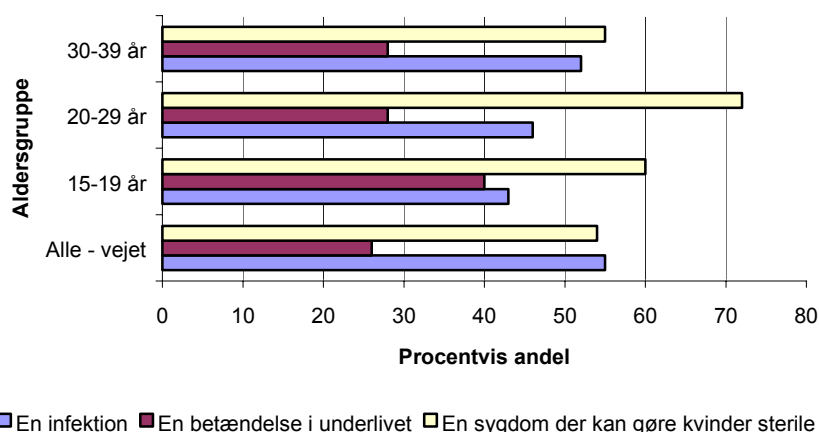
4.000 tilfælde af underlivsbetændelse

480 tilfælde af barnløshed

320 tilfælde af graviditeter uden for livmoderen, og

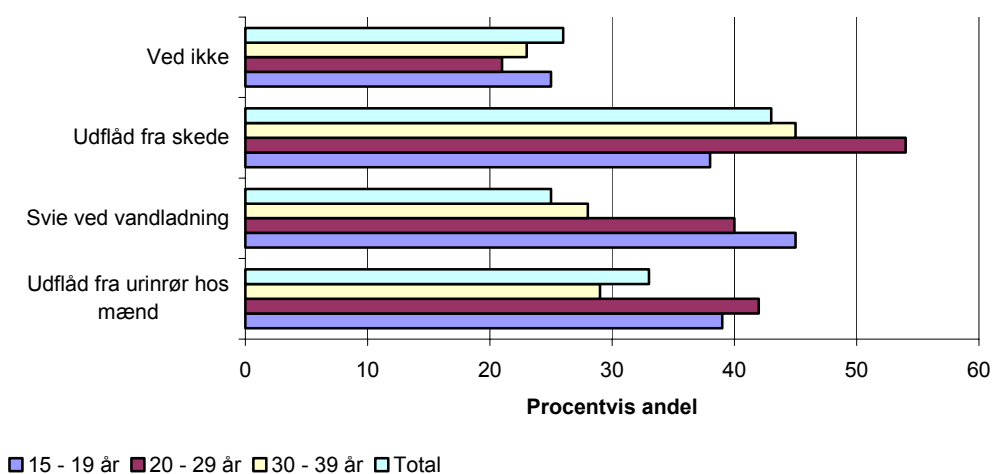
600 tilfælde af kroniske underlivssmerter.

Figur 4 "Hvad er klamydia?"

Af figur 4 fremgår det, at 60% af de 15 – 19 årige og cirka 70% af de 20 – 29 årige ved at klamydia er en sygdom, der kan gøre kvinder sterile. På baggrund af sygdommens udbredelse i disse aldersgrupper, er det utilfredsstillende, at hhv. 40% og 30% af de 15 – 19 årige og 20 – 29 årige ikke ved, at klamydia kan medføre infertilitet.

Figur 5: Symptomer på klamydia

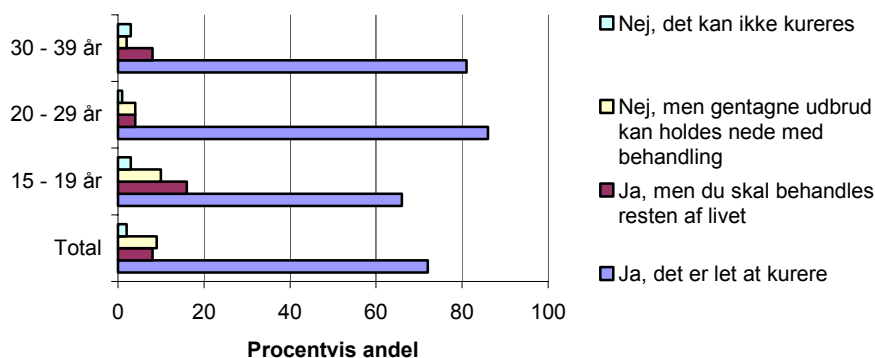

Det relativt lave vidensniveau om klamydia, kan også konstateres i forbindelse med spørgsmålet om hvilke symptomer en klamydia infektion kan medføre. Af figur 5 fremgår det således, at hver fjerde 15 – 19 årige og hver femte 20 – 29 årige ikke ved hvilke symptomer en klamydia infektion kan medføre, ligesom

kendskabet til de enkelte symptomer er ganske lavt, f.eks. ved kun cirka 4 ud af 10 15 – 29 årige, at klamydia kan medføre svie ved vandladning.

På trods af at der er en begrænset viden om klamydia og symptomerne på klamydia, er der i alle aldersgrupper en udbredt viden om, at brug af kondom beskytter mod klamydia (>90%).

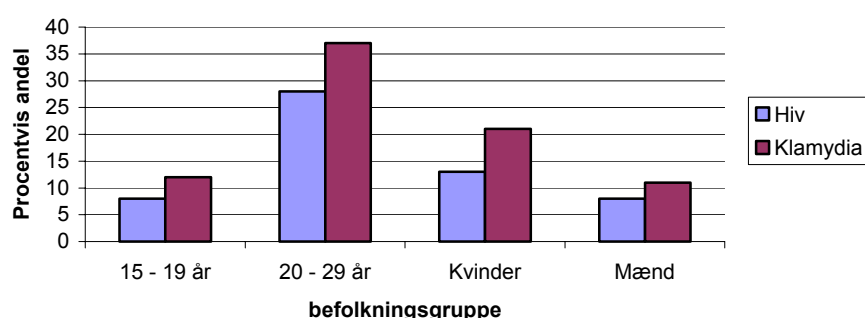
Figur 6: Kan Klamydia kureres

I aldersgruppen 20 – 39 år, er det mere end 8 ud af 10 som er klar over, at klamydia er let at behandle, mens vidensniveauet er noget lavere blandt de 15 – 19 årige, hvor en øget forebyggelsesindsats må sikre, at også denne gruppe opnår en viden om behandling af klamydia, og ikke mindst sygdomsforløb ved klamydia-infektion.

Årsagen til det relativt lave vidensniveau om klamydia, kan ikke forklares ved at de adspurgte mener, at emnet er irrelevant for dem. Af figur 7 fremgår det, at de adspurgte (unge) mener de har været mere i risiko for at blive smittet med klamydia end med hiv. Ikke desto mindre er vidensniveauet om hiv/aids væsentligt højere, hvorfor en af faktorerne kan være at der i højere grad er fokuseret på hiv/aids, mens andre – mere udbredte sexsygdomme – ikke på samme vis har opnået opmærksomhed. Det er også værd at bemærke, at mænd i mindre grad end kvinder er af den opfattelse, at de har været i risiko for at få klamydia, dette til trods for at undersøgelser tyder på, at klamydia er lige udbredt blandt mænd og kvinder.

Figur 7: Vurdering af om man har været i risiko for smitte

Overordnet kan det konstateres, at:

Der er et relativt lavt vidensniveau om klamydia, konsekvenser af sygdommen og almindelige symptomer på infektion blandt de adspurgte generelt og blandt de yngre aldersgrupper i særdeleshed.

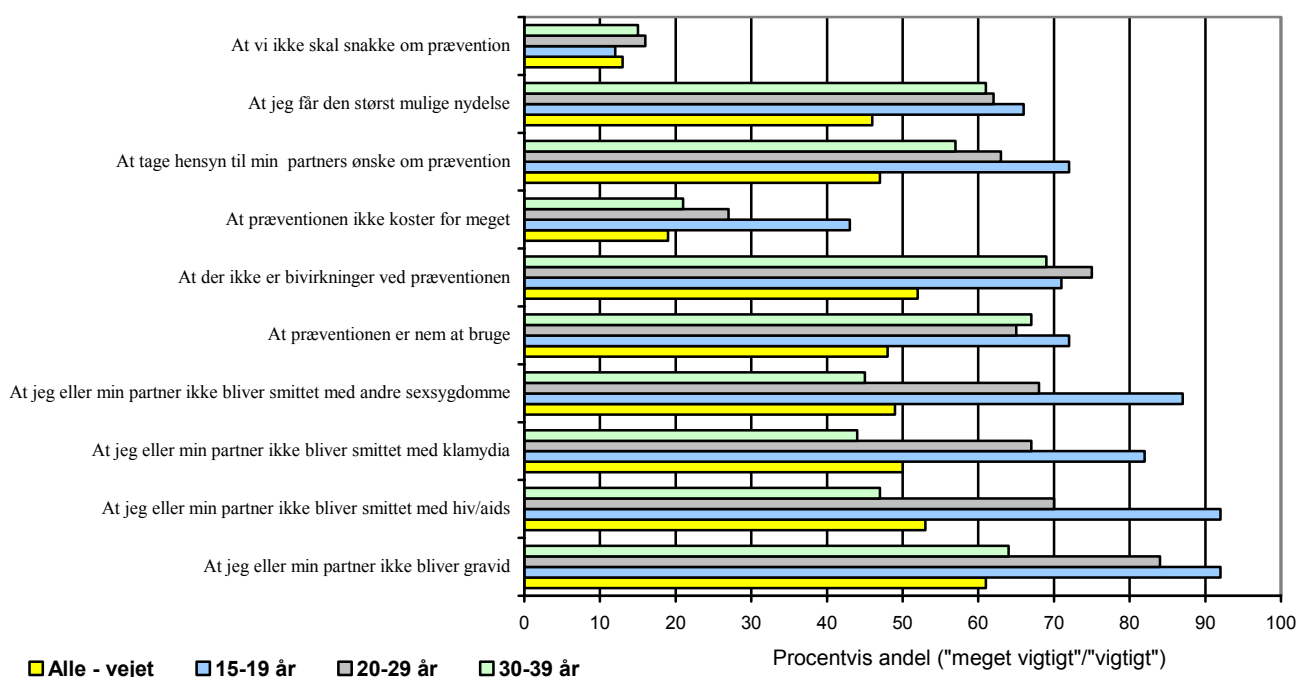
Der er udbredt viden om, at kondombrug beskytter mod klamydia infektion (>90%)

Der er et relativt højt vidensniveau om mulighederne for at behandle klamydia blandt unge over 19 år.

4 Præventionsvalg

Valg af præventionsmiddel er et valg som påvirkes af mange forskellige faktorer, og er blandt andet afhængig af hvor udsat den enkelte føler sig for at blive smittet med seks sygdomme, hiv/aids eller for at blive uønsket gravid. Samtidig spiller situationen hvorunder præventionsmidlet skal anvendes også ind.

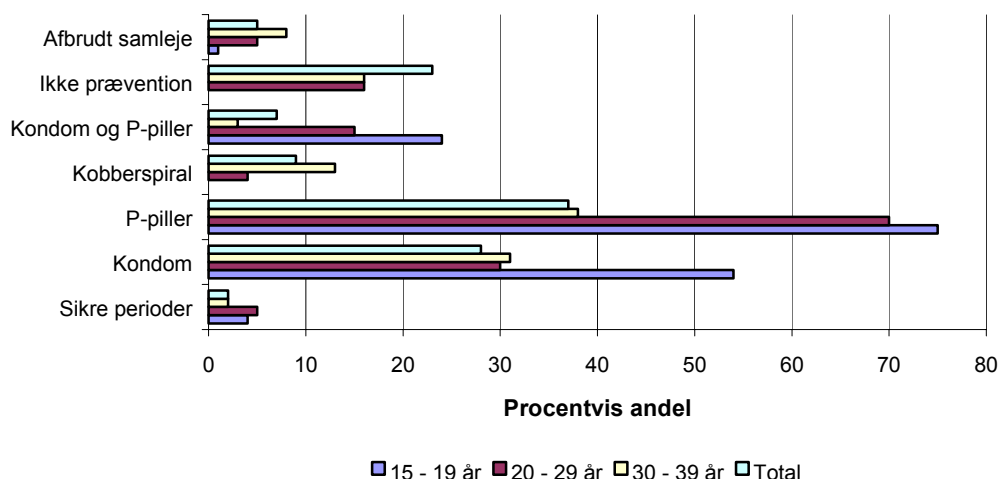
Figur 8: Faktorer der er vigtige for præventionsvalg

Som det ses i figur 8, er de væsentligste faktorer i valget af prævention, at den beskytter mod uønsket graviditet, hiv/aids, klamydia og andre seks sygdomme. Derudover er faktorer som, at den er nemt at bruge og at der ikke er bivirkninger også væsentlige i valget af prævention. Det kan ses, at det særligt er i de yngre aldersgrupper, at beskyttelsen mod graviditet, hiv/aids, klamydia og andre seks sygdomme vurderes som vigtige, hvilket er positivt i betragtning af, at klamydia særligt er udbredt i disse aldersgrupper. Når samme faktorer ikke er så væsentlige i de ældre aldersgrupper, hænger det sandsynligvis sammen med, at flere her er i faste parforhold og ikke opfatter sig selv i risiko for smitte, ligesom graviditet ikke altid længere er lige uønsket.

I undersøgelsen blev respondenterne også spurgt om, hvilken prævention de typisk anvendte, når de dyrkede sex.

Figur 9: Anvendte præventionsmidler ("altid" og "ofte")

Som det kan ses, er P-pillen langt det populæreste præventionsmiddel. Det gælder i særdeleshed blandt de yngste aldersgrupper 15-29 årige, mens kondomet også anvendes ofte eller altid blandt halvdelen af de 15-19 årige. Det kunne tyde på, at beskyttelse mod uønsket graviditet er en meget væsentlig faktor i valget af præventionsmiddel, mens beskyttelse mod seks sygdomme ikke spiller en ligeså fremtrædende rolle i præventionsmiddelvalget. Dette bekræftes også i denne undersøgelse, hvor de deltagere blev spurgt om hvorledes deres forhold til seks sygdomme og graviditet påvirker deres valg af præventionsmidler. Heraf fremgår det, at beskyttelse mod uønsket graviditet er en meget mere væsentlig faktor for valg af præventionsmiddel i alle aldersgrupper, end beskyttelse mod seks sygdomme. Dette er en tendens der ligger i forlængelse af tidligere undersøgelser af valg af præventionsmidler.

Ud fra den anskuelse, at folk skal træffe deres præventionsvalg på et informeret grundlag, må det siges, at være positivt, at så mange unge tilkendegiver, at de benytter sig af prævention, når de dyrker sex, og at de tilmed benytter prævention som effektivt beskytter mod graviditet.

Imidlertid kan det, ud fra en forebyggelsesmæssigt synsvinkel, ses som problematisk at beskyttelse mod seks sygdomme ikke indtager en særlig afgørende rolle i præventionsvalget, når udbredelsen af klamydia tages i betragtning. Det kan dog i en hvis udstrækning forklares med manglen på viden om klamydia, som betyder at det bliver vanskeligere at træffe et informeret valg. Ligeledes er det de færrestes opfattelse, at de har været i risiko for at blive smittet med hiv/aids eller klamydia, hvorimod uønsket graviditet altid vil være en risiko ved ubeskyttet sex.

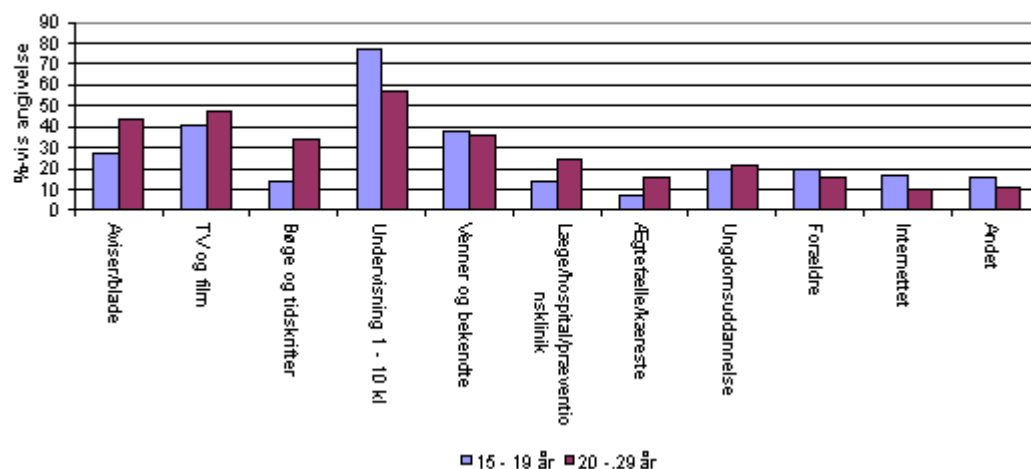
Overordnet kan det konstateres, at:

- Beskyttelse mod uønsket graviditet er den væsentligste faktor i valget af præventionsmiddel
- P-piller er det mest anvendte præventionsmiddel i alle aldersgrupper
- Kondombrug er mest anvendt blandt de 15-19 årige, hvor mere end hver anden ofte eller altid bruger dette præventionsmiddel
- Flertallet angiver, at risikoen for seks sygdomme og uønsket graviditet ikke påvirker deres sexliv.

5 Information om sex og seksualitet

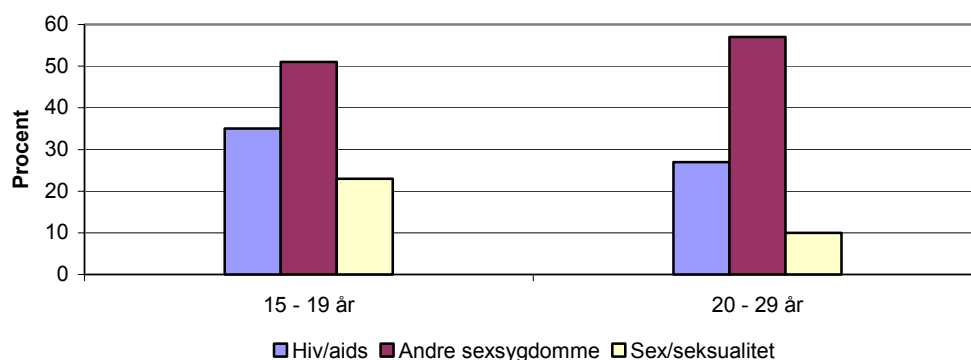
For befolkningen som helhed, er aviser og blade samt TV og film de væsentligste kilder til information om sexsygdomme. Af figur 10 fremgår dog, at det for de yngre aldersgrupper forholder sig noget anderledes.

Figur 10: Primære kilder til information

Af figuren kan det konstateres, folkeskolens undervisning for langt hovedparten af de 15 – 19 årige og for mere end halvdelen af de 20 – 29 årige er den hyppigste nævnte kilde til information om sexsygdomme. Derudover er aviser/blade, film og TV samt venner og bekendte også nogle af de væsentligste informationskilder. Forældre, internet, ungdomsuddannelser og sundhedsprofessionelle er derimod sekundære, når de unge får information om sexsygdomme.

Figur 11: Andel der mangler viden om udvalgte emner

Af figur 11 fremgår det, at mere end halvdelen af de unge mellem 15 – 29 år angiver at mangle viden om andre sexsygdomme. Derudover kan det ses, at cirka hver tredje 15 – 19 årig og hver fjerde 20 – 29 årig angiver at mangle viden om hiv/aids. Endelig angiver cirka hver fjerde 15 – 19 årig, at mangle viden om sex og seksualitet.

Overordnet kan det konstateres at:

- Mere en $\frac{3}{4}$ af de 15 – 19 årige og mere end halvdelen af de 20 – 29 årige angiver at folkeskolens undervisning er en af deres primære informationskilder til seks sygdomme.
- Mere end halvdelen af de 15 – 29 årige angiver at de mangler viden om andre seks sygdomme end hiv/aids
- Cirka hver fjerde 15 – 19 årig angiver at mangle viden om sex og seksualitet
- Hver tredje 15 – 19 årig og hver fjerde 20 – 29 årig angiver at mangle viden om hiv/aids

6 Kommentar

Undersøgelsen af befolkningens viden, holdning og adfærd i forhold til seksualitet og seks sygdomme har vist, at vidensniveauet om hiv/aids stadig er højt, og at også de yngre deltagere i undersøgelsen, har en tilfredsstillende viden om hiv/aids smittemåder og forebyggelse.

Til gengæld bekræfter denne undersøgelse antagelsen af, at der ligger en udfordring i at informere om klamydia. Denne undersøgelse har i forbindelse med klamydia fokuseret på vidensniveauet blandt de yngre aldersgrupper, som netop er de der er mest udsatte for klamydia. Her viser det sig, at deres viden om de mulige symptomer der knytter sig til klamydia er ganske lav, hvorfor der ligger en opgave i at informere unge om klamydia, symptomer, behandling og forebyggelse. Selv om det er relativt få unge 15 – 29 årige der mener at have været i risiko for at blive smittet med klamydia, er det sandsynligvis ikke årsagen til, at de ikke har søgt eller modtaget mere information om klamydia, da de samme unge er vidende om hiv/aids som de i mindre udstrækning vurderer de har været for at blive smittet med.

Når klamydia er så udbredt som det er tilfældet, kan det blandt andet skyldes, at de yngre aldersgrupper ikke er opmærksomme på at beskytte sig mod denne sygdom. Når der vælges præventionsmidler er det først og fremmest beskyttelse mod uønsket graviditet der er i fokus blandt de unge, og her vælger de effektive præventionsmetoder – primært P-pillen – som dog ikke beskytter mod seks sygdomme.

Der er i alle aldersgrupper en viden om hvad ”sikker sex” er. At kondom beskytter mod hiv/aids, klamydia og andre seksuelt overførbare sygdomme er der også generelt stor viden om.

Sundhedsstyrelsen vil i løbet af 2004 afdække de problemer og muligheder der eksisterer for en forstærket indsats mod klamydia-infektioner, og finde samarbejdspartnere for gennemførelsen af en sådan indsats. Hensigten er, at der udarbejdes en plan hvor der både tages stilling til brugen af screeningsmuligheder og til fokus for, og omfang af, en primær forebyggelsesindsats.

Det kan konstateres, at unge efter de har forladt folkeskolen i vid udstrækning fortsætter med at referere til seksualundervisningen, som en af deres primære informationskilde om seks sygdomme. Seksualundervisningen i folkeskolen har i vid udstrækning til formål, at forberede de unge på deres, fremtidige seksualitet. Når de unge debuterer seksuelt, har en stor del af dem forladt folkeskolen og er begyndt på en ungdomsuddannelse. Det er derfor nødvendigt, at sikre at der er oplysning, rådgivnings- og informationstilbud til disse unge. Dette støttes endvidere af denne undersøgelse hvor mere end halvdelen af de unge under 30 år ønsker mere information om seks sygdomme, og hver fjerde 15 – 19 årig ønsker mere information om sex og seksualitet. Der er derfor behov for, at sikre at denne gruppe får adgang til relevant informationsmateriale om seks sygdomme, prævention, sex og seksualitet.